

§

Åtgärdsplan kritik från Länsstyrelsen

Överförmyndarnämnden beslutar

att anta den av överförmyndarförvaltningen föreslagna åtgärdsplanen
att översända åtgärdsplanen till kommunfullmäktige för kännedom

Föredragande

Ida Hellrup

Försäljning av bostadsrätt

Nämnden har avslagit en god mans ansökan om överförmyndarnämndens samtycke till att försälja bostadsrätt. Länsstyrelsen är kritisk till att ansökan om samtycke till bostadsrättsförsäljning prövats av nämnden eftersom huvudmannen hade rättshandlingsförmåga. Nämnden har dock gjort bedömningen att huvudmannen hade behörighet att själv ingå avtalet men god man ensamt rättshandlat genom att driva hela försäljningsprocessen och sälja bostadsrätten till sin egen son (trots huvudmannens underskrift). Nämnden är medveten om Länsstyrelsens ståndpunkt i fall en ansökan om överförmyndarnämndens samtycke skulle inkomma i ett liknande fall.

Lång handläggningstid vid överlämnande av överklagande

I ett ärende har det tagit nämnden sex veckor att överlämna ett överklagat arvodesbeslut till tingsrätten. Länsstyrelsen konstaterade dock vid sin genomgång av akten att arvodesbeslutet överklagats varje år och att förvaltningen överlämnat överklagandet inom några dagar varje gång förutom vid detta enskilda tillfälle. Länsstyrelsen hittade inte heller något överklagande i någon annan akt som dröjt länge. Det är således inte fråga om ett systematiskt felaktigt arbets sätt från förvaltningens sida. För att ytterligare minimera risken att överklaganden blir liggande för länge ska till samtliga handläggare genom chef både skriftligt och muntligt kommuniceras att tiden att överlämna ett överklagande till högre instans är fem arbetsdagar. Om en handläggares arbetssituation är sådan att detta inte hinns med skall överklagandet överlämnas i första hand till chef och i andra hand till samordnaren för ansökning/tillstånd.

Bristande hantering av ansökningar om ställföreträdarskap

Nämnden kritiserats för att ha dröjt med att överlämna ansökningar om ställföreträdarskap som inkom under 2014. Sedan den 1 januari 2015 överlämnar förvaltningen omedelbart ansökningar till tingsrätten. Chef har både skriftligt och muntligt till samtliga handläggare kommunicerat att tiden att överlämna en ansökan om ställföreträdarskap till tingsrätten är max 3 arbetsdagar. Om en handläggares arbetssituation är sådan att detta inte hinns med skall ansökan överlämnas i första hand till chef och i andra hand till samordnaren för ansökning/tillstånd.

Ingen omprövning av vissa förvaltarskap

Nämnden kritiserats för att inte ha omprövat vissa förvaltarskap under innevarande kalenderår. Under 2014 införde nämnden en utökad omprövning av en del av förvaltarskapen. Den utökade omprövningen påbörjades för sent under 2014 varför en del omprövningarna inte skedde förrän 2015. Under 2015 påbörjades arbetet med omprövningar av förvaltarskap tidigare. En medarbetare, som tas in som extra resurs, kommer också att ha särskilt ansvar för omprövningarna av förvaltarskap under hösten för att tillförsäkra att alla förvaltarskap omprövas under 2015.

Lång handläggningstid för granskning av vissa årsräkningar

Nämnden får kritik för lång handläggningstid för granskning av vissa årsräkningar. Förvaltningen har under flera år prioriterat granskning av årsräkningar genom att omfördela resurser till granskning och anställa extra medarbetare som granskar årsräkningar. Förvaltningen granskar 80 % av alla årsräkningar fram till 1 juli. Resterande årsräkningar påbörjas under innevarande år. För att kunna ha granskat alla årsräkningar per den 1 september som Länsstyrelsen uppgav var senaste datumet vid sitt besök krävs extra resurser. Inför budget för 2016 och framåt har chef föreslagit en utökning motsvarande en halvtid för att kunna granska alla årsräkningar färdigt till 1 oktober (delmål för att sedan kunna nå 1 september genom interna omstruktureringar).

Kommunfullmäktige

UPPSALA KOMMUNSTYRELSE	
Ink	2015 -08- 18
Diarie nr	KSN-2015-1638
	01 Aktbil. 1

Information om rapport från inspektion av överförmyndare

Länsstyrelsen har inspekterat överförmyndarverksamheten i er kommun. Kopia av rapport från inspektionen översänds till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige i egenskap av högsta ledning för kommunen och därmed ytterst ansvariga för verksamheten.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för kommunernas överförmyndarverksamhet och ska inspektera verksamheten i kommunerna. Vid inspektionen ska Länsstyrelsen granska om överförmyndarens handläggning följer reglerna i föräldrabalken, förmyndarskapsförordningen och även i övrigt sker på ett rättsäkert och lämpligt sätt. Länsstyrelsen ska alltid kontrollera dels det av överförmyndaren förda registret över ärenden, dels stickprovsvis utvalda akter.

Inspektionsrapporten är upplagd på följande vis. I sammanfattningen anges på vilka punkter som Länsstyrelsen framför kritik mot verksamheten. Om Länsstyrelsen inte funnit något att kritisera så framgår även det. Under rubriken 'aktgranskning med kritik' redogör Länsstyrelsen för de akter som vi granskat där vi funnit anledning att kritisera någon del av handläggningen. Under rubriken 'övrig aktgranskning' redogör Länsstyrelsen för andra rättsfrågor som uppkommit vid granskningen av akterna och vid den efterföljande diskussionen med överförmyndarkansliet. Under rubriken 'övriga frågor' redogör Länsstyrelsen för information m.m. som framkommit utöver aktgranskningen.

Länsstyrelsen kan framföra tre nivåer av kritik: *kan inte undgå kritik*, *kritik* eller *allvarlig kritik*. Samtliga sammanfattas dock som kritik i den inledande sammanfattningen. Inte undgå kritik är den mildaste formen av kritik och allvarlig den strängaste. När allvarlig kritik framförs ska Länsstyrelsen normalt sett följa upp frågan, antingen genom att begära återrapportering eller genom ett särskilt uppföljande möte/samtal.

Enheten för tillsyn
Lotta Reimers
010-2231000

Rapport från inspektion hos Överförmyndarnämnden för Uppsala, Tierps, Östhammars, Knivsta, Älvkarleby och Heby kommuner den 7 april 2015

Sammanfattning

Länsstyrelsen är kritisk mot Överförmyndarnämnden i Uppsala m.fl. kommuners handläggning på följande punkter:

- Felaktigt samtycke till försäljning av bostadsrätt.
- Lång handläggningstid vid överlämnande av överklagande.
- Bristande hantering av ansökningar om ställföreträdarskap.
- Ingen omprövning av vissa förvaltarskap.
- Lång handläggningstid för granskning av vissa årsräkningar.

Inledning

Länsstyrelsen granskade vid tillsynsbesöket slumpvis utvalda akter fördelade på 8 godmanskap, 10 förvaltarskap, 10 förmynderskap och 7 ansökningar och anmälningar om behov av ställföreträdare. Se bilaga med förteckning av aktnummer över granskade ärenden.

Efter aktgranskningen gick Länsstyrelsen tillsammans med Överförmyndarnämnden i Uppsala m.fl. kommuner (nämnden) igenom de frågor som uppstått vid granskningen av akterna. Vid sammanträdet medverkade Anna Lindsjö, Bertil Brunn, Ida Hellrup, Daniel Sjöstedt och Eva Österberg från nämnden samt Sophie Carlgren och Lotta Reimers från Länsstyrelsen.

I den mån Länsstyrelsen har funnit anledning att kommentera nämndens handläggning av ärendena framgår detta nedan med hänvisning till aktuella aktnummer.

Aktgranskning med kritik

Försäljning av bostadsrätt

Vid granskningen av akt 7555 angående ett godmanskap framkom bl.a. följande. Enligt ett köpekontrakt i akten har huvudmannens bostadsrätt försålts den 19 september 2014 till en son till huvudmannens dåvarande gode man. Köpekontraktet är undertecknat av huvudmannen själv. Den 27 oktober 2014 har gode mannen ansökt hos nämnden om samtycke till försäljningen. Nämnden har i ett beslut den 10 november 2014 avslagit begäran. I motiveringen till beslutet anges att huvudmannen har skrivit under köpekontraktet själv och att han förstår vad saken gäller. Nämnden skriver också att det framstår som att det är gode mannen som initierat försäljningen och varit avgörande för att försäljningen kommit till stånd. Nämnden uppger att de anser att bostadsrätten inte sålts till ett marknads-

mässigt pris och att ansökan därför ska avslås. Vid inspektionen uppgav nämnden att det är deras uppfattning att det var gode mannen som drivit på och initierat försäljningen och att huvudmannen inte förstod vad han skrev på. De ansåg därför att nämndens samtycke behövdes, i en pressad situation som denna.

Ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken (FB) innebär ingen inskränkning av huvudmannens egen möjlighet att rättshandla. När huvudmannen själv skriver under en handling är den därför giltig. Det som kan prövas är om huvudmannen förstår vad handlingen innebär. T.ex. skulle en domstol kunna pröva om avtalet är ogiltigt enligt lag (1924:323) om verkan av avtal, som slutits under påverkan av en psykisk störning. Enligt 14 kap. 11 § FB får en god man, för den enskildes räkning, endast med överförmyndarens samtycke sälja en bostadsrätt. Det överförmyndaren således ska samtycka till är gode mannens försäljning. Det kan aldrig komma ifråga att överförmyndaren ska samtycka till huvudmannens egen försäljning. Nämndens beslut att inte samtycka till försäljningen i förevarande ärende är därför utan verkan. Om nämnden anser att huvudmannen inte förstod vad han skrev under bör andra åtgärder vidtas.

Länsstyrelsen är kritisk till handläggningen.

Överklagat arvodesbeslut

I akt 4101 angående ett förvaltarskap överklagade förvaltaren sitt arvodesbeslut för år 2013. Överklagandet gavs in den 3 maj 2014 och vidarebefordrades till tingsrätten den 14 juni 2014. På överklagandet har nämnden satt en stämpel där de fyllt i när överklagandet gavs in och när överklagandetiden gick ut.

Ett överklagande ska enligt 23 § förvaltningslagen (1986:223) (FL) ges in till den myndighet som har meddelat beslutet. Beslutsmyndigheten prövar om överklagandet inkommit i rätt tid och om så har skett ska myndigheten, enligt 25 § FL, överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till den högre instansen. Enligt Riksdagens ombudsmän, JO, ligger det i sakens natur att överlämnandet måste ske utan dröjsmål och JO har vid flera tillfällen uttalat att tiden som regel inte bör överstiga en vecka (se bl.a. JO 1995/96 s. 314).

Länsstyrelsen frågade nämnden hur de vet när ett beslut delges parten och därmed kan veta när överklagandetiden löpt ut. Nämnden uppgav att de inte visste detta utan att de utgått från den dagen då beslutet expedierades.

Av 23 § framgår även att ett överklagande ska ha kommit in till myndigheten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Enligt 24 § första stycket FL ska den myndighet som har meddelat det överklagade beslutet pröva om skrivelsen med överklagandet har kommit in i rätt tid. Har skrivelsen kommit in för sent, ska myndigheten avvisa den, om inte annat följer av andra eller tredje stycket. I förarbeten till bestämmelsen uttalas följande (se prop. 1985/86:80 sida 74).

Ett beslut enligt denna paragraf att avvisa en skrivelse förutsätter emellertid att myndigheten vet vilken dag klaganden fick del av beslutet (jfr kommentaren till 21 § tredje stycket). När myndigheten inte vet detta, bör den i allmänhet utgå från att skrivelsen har kommit in i rätt tid. En närmare undersökning kan dock behöva göras, ifall omständigheterna gör det sannolikt att tiden är överskriden. Avvisningsbeslutet kan tecknas på klagandens skrivelse eller sättas upp som ett särskilt beslut. I båda fallen skall klaganden givetvis underrättas om beslutet. Samtidigt skall fullföljdshänvisning lämnas.

Länsstyrelsen är kritisk till att det tog nämnden sex veckor innan överklagandet överlämnades till tingsrätten.

Ansökningar om ställföreträdarskap

Länsstyrelsen granskade ärenden om ansökningar och anmälningar om behov av ställföreträdare. Vad gäller ansökningsärendena framkom följande. Ett av de granskade ärendena (akt 8207) inkom till nämnden den 25 augusti 2014 och lämnades över till tingsrätten den 27 mars 2015. Tre av de granskade ärendena hade vid inspektionstillfället ännu inte överlämnats till tingsrätten:

- akt 8122. Inkom till nämnden den 14 juli 2014.
- akt 8185. Inkom till nämnden den 14 augusti 2014.
- akt 8206. Inkom till nämnden den 25 augusti 2014.

Nämnden uppgav att de sedan den 1 januari 2015 omedelbart överlämnar ansökningsärenden till tingsrätten.

Enligt 11 kap. 15 § FB får ansökan om anordnande av god man enligt 11 kap. 4 § eller förvaltarskap göras av förmyndare, den som ansökningsavser, hans eller hennes make eller sambo, närmaste släktingar och av överförmyndaren. Beslut om anordnande fattas enligt samma lagrum av rätten. För ansökningar om ställföreträdarskap från behörig part är således tingsrätten rätt instans och dylika ansökningar som inkommer till överförmyndaren ska därför överlämnas dit som felskickade. Länsstyrelsen är kritisk till att ansökningar som rätteligen ska skickas vidare till tingsrätten under lång tid blivit liggande hos nämnden.

Omprövning av förvaltarskap

Vid granskningen noterade Länsstyrelsen att det i några av förvaltarskapsakterna inte hade skett någon omprövning under år 2014 (akt 432, 1293, 4101). I akt 1293 hade två omprövningsbeslut fattats under år 2013, då förvaltarens blankett om omprövning för år 2012 inkom först år 2013 och blanketten för år 2013 inkom i september samma år. I akt 4101 hade en blankett från förvaltaren getts in i juli 2014 och nämndens beslut om omprövning fattades den 12 mars 2015.

Enligt 5 § 2 st. förmyndarskapsförordningen (1995:379) ska överförmyndaren årligen särskilt granska samtliga förvaltarskap för att pröva om det finns skäl att ansöka om upphörande av förvaltarskapet. Länsstyrelsen vill påpeka att nämnden varken behöver följa kalenderår vid beslut och att förvaltarens blankett inte behöver vara avgörande för omprövningen. Det viktiga är att det fattas ett beslut om omprövning en gång om året och att nämnden gör en självständig prövning. Länsstyrelsen noterade även att nämnden i flera ärenden gjort en ny utredning om huvudmannen fortfarande behöver förvaltare, vilket är mycket positivt.

Nämnden kan inte undgå kritik för att vissa förvaltarskap inte omprövats. Länsstyrelsen förutsätter att nämnden ser över sina rutiner i nu påtalat hänseende så att dessa fortsättningsvis sker i överensstämmelse med gällande bestämmelser.

Redovisning i förmyndarskap

I en tjänsteanteckning i akt 2466 angående ett förmyndarskap framgick att barnet har tillgångar på över 360 000 kr år 2014. Förmyndarna har inte gett in

förteckning eller årsräkning och det framgick inte av akten att nämnden gjort några försök att få in redovisningen.

Enligt 13 kap. 14 § FB ska föräldrar före den 1 mars varje år i en årsräkning redogöra för förvaltningen under föregående år för egendom som avses i 2 § samt sådan egendom som omfattas av bestämmelserna om samtycke i 10 §. Av 13 kap. 2 § framgår att när värdet på en omyndigs tillgångar, som ska förvaltas av föräldrarna, genom arv, gåva, värdestegring eller på annat sätt kommit att överstiga åtta gånger gällande prisbasbelopp så tillämpas bestämmelserna i 3-7 §§ för förvaltningen. 360 000 kr är över åtta prisbasbelopp för år 2014 och förmyndarna bör därför redovisa. Nämnden kan inte undgå kritik för att de inte begärt in redovisning.

Granskningstid årsräkningar

Vid inspektionen noterade Länsstyrelsen att en del årsräkningar för år 2013 hade granskats under oktober 2014 (akt 43, 170, 519 och 862) och i en akt (672) i januari 2015. I två akter (akt 43 och 170) angående förmynderskap granskades årsräkningarna för år 2012 i november 2014.

Överförmyndaren uppgav att de har som mål att ha granskat 80 % av årsräkningarna före den 1 juli och att samtliga ska vara granskade före den 1 december. Under 2014 började granskningen av flera årsräkningar sent och det tog hela år 2014 innan de blev klara med en del av granskningen. Nämnden uppgav även att förmynderskapen regelmässigt granskas sist.

Regeln i 7 § FL om snabb och enkel handläggning ska vara vägledande i samtliga ärenden hos överförmyndaren. En snabb handläggning hos överförmyndaren är av rättssäkerhetsskäl viktig för den enskilde som annars kan riskera att hans eller hennes personliga eller ekonomiska förhållanden försämras. JO har i ett beslut (dnr 5172-2008) anfört följande.

Av utredningen framgår följande. Göran F. gav den 27 februari 2008 in en årsräkning avseende 2007 för granskning till överförmyndaren. Den 17 juli 2008 förelades Göran F. att inkomma med kompletteringar. Granskningen av årsräkningen var slutförd den 8 oktober 2008. Den tid som gick åt för att granska årsräkningen uppgick således till drygt sju månader. Föreläggande om att komplettera årsräkningen skickades först nästan fem månader efter det att årsräkningen hade getts in. Överförmyndaren kan enligt min bedömning inte undgå kritik för långsam handläggning av Göran F:s årsräkning.

Mot denna bakgrund kan nämnden inte undgå kritik för de långa handläggningstiderna för granskning av årsräkningarna i nämnda ärenden.

Övrig aktgranskning

Redovisning av dödsbo

I akt 838 angående ett godmanskap framgick bl.a. följande. Gode mannen avled den 5 maj 2014. Ingen årsräkning för år 2013 har getts in, nämnden försökte med påminnelser och hot om vite tills de fick veta att gode mannen avlidit. Ingen sluträkning från gode mannens dödsbo har getts in och nämnden har inte gjort några försök att kräva in den.

Enligt 14 kap. 24 § FB ska dödsboet efter en förordnad god man svara för att den enskildes egendom redovisas och att åtgärder vid förvaltningens upphörande

vidtas. Enligt 14 kap. 18 § ska en god man, inom en månad från att denne frånträtt sitt uppdrag, lämna in en sluträkning till överförmyndaren. Nämnden borde således krävt in redovisningen.

Förmynderskap

I akt 4304 angående ett förmynderskap framgick att barnet hade särskilt förordnad vårdnadshavare förordnad och att barnpension gick in på ett konto med överförmyndarspär. På tillgångsförteckningen från den särskilt förordnade vårdnadshavaren finns antecknat: "hans farfar förvaltar hans barnpension". Det finns ingen kommentar om vad detta innebär. Det framgick inte av akten att barnets farfar var barnet förmyndare eller dylikt. Nämnden kunde inte förklara detta. Länsstyrelsen framförde att barnets farfar tycks sakna mandat att handha sitt barnbarns tillgångar och uppmanade nämnden att se över ärendet om någon åtgärd behöver vidtas. Efter inspektionen har nämnden framfört att farfadern regelbundet sätter in pengar på barnets konto men att han inte har någon dispositionsrätt till kontot.

Övriga frågor

Föregående rapport

Vid föregående inspektion framförde Länsstyrelsen kritik mot att Överförmyndaren inte överlämnade samtliga redovisningshandlingar vid byte av ställföreträdare. Överförmyndaren uppgav nu att de numera överlämnar samtliga handlingar. Länsstyrelsen ser positivt på åtgärden.

Lotta Reimers

Sophie Carlgren

Bilaga:

Granskade akter

Kopia till:

Överförmyndarnämnden i Uppsala m.fl. kommuner
 Kommunfullmäktige i Uppsala kommun
 Kommunstyrelsen i Uppsala kommun
 Kommunfullmäktige i Tierps kommun
 Kommunstyrelsen i Tierps kommun
 Kommunfullmäktige i Heby kommun
 Kommunstyrelsen i Heby kommun
 Kommunfullmäktige i Östhammars kommun
 Kommunstyrelsen i Östhammars kommun
 Kommunfullmäktige i Knivsta kommun
 Kommunstyrelsen i Knivsta kommun
 Kommunfullmäktige i Älvkarleby kommun
 Kommunstyrelsen i Älvkarleby kommun

Granskade akter

Förmynderskap

43, 170, 1549, 1843, 1843, 2466, 3933, 4304, 5809, 4305, 4685

Förvaltarskap

432, 873, 1293, 2882, 4101, 6927, 7632, 3030, 2517, 2175, 8721, 7555

Godmanskap

125, 219, 838, 1061, 5999, 6810, 1430, 2378

Anmälning- och ansökningsärenden

8000, 8024, 8185, 8206, 8207, 8122, 8120